

Удовенко А. О.,
магістрант,
навчально-науковий інститут
інформаційної безпеки та
стратегічних комунікацій,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ

Охорона державної таємниці є одним із ключових елементів у системі забезпечення національної безпеки України. Її основне призначення полягає у створенні правових, організаційних та технічних механізмів, спрямованих на недопущення несанкціонованого доступу та витоку відомостей, розголошення яких може завдати шкоди обороноздатності, економічним, науково-технічним чи політичним інтересам держави. У сучасних умовах охорона державної таємниці виступає не лише як інструмент збереження військової та службової інформації, але й як важливий фактор захисту стратегічних ресурсів та національного інформаційного простору. З огляду на гібридні загрози та активізацію інформаційних війн, система забезпечення режиму секретності дедалі більше набуває комплексного характеру, охоплюючи як державні органи влади, так і підприємства оборонно-промислового комплексу, наукові установи та інші організації, діяльність яких пов'язана з використанням секретних матеріалів.

Історичні передумови

У радянський період охорона державної таємниці здійснювалась у межах КДБ СРСР. Після здобуття незалежності Україна постала перед необхідністю формування власної системи. 1991–1994 рр. характеризувалися правовою невизначеністю у сфері засекречування інформації.

Правові основи

У 1994 році було прийнято Закон України «Про державну таємницю», який став фундаментом правового регулювання. Він визначив поняття держтаємниці, порядок засекречування і розсекречування відомостей, систему допуску громадян, а також роль державних органів у сфері захисту інформації з обмеженим доступом.

Організаційне забезпечення

Головним органом, відповідальним за охорону державної таємниці, є Служба безпеки України. Важливу роль також відіграють Міністерство оборони, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство закордонних справ та інші відомства, що мають власні підрозділи з питань охорони держтаємниці.

Класифікація та строки засекречення

В Україні діють три ступені секретності: особливої важливості (до 30 років), цілком таємно (до 10–20 років), таємно (до 5–10 років). Таке

розмежування дозволяє впорядкувати інформаційні потоки та забезпечити баланс між правом громадян на доступ до інформації та потребами безпеки.

Система допуску

Доступ до держтаємниці надається після перевірки органами СБУ, підписання зобов'язання про нерозголошення та за відсутності обставин, які виключають можливість отримання допуску (іноземне громадянство, судимість).

Міжнародний досвід

У процесі євроінтеграції Україна адаптує законодавство до стандартів НАТО та ЄС. Це стосується уніфікації рівнів секретності, процедури роботи з документами, криптографічного захисту та обміну інформацією між союзниками.

Сучасні виклики

Система охорони державної таємниці стикається з новими загрозами: кібератаки, діяльність іноземних спецслужб, інформаційно-психологічні операції, витоки даних через цифровізацію, воєнна агресія Російської Федерації.

Таблиця 1. Класифікація державної таємниці

Ступінь секретності	Характер інформації	Орієнтовний строк засекречення
Особливої важливості	Інформація, розголошення якої може створити загрозу суверенітету	до 30 років
Цілковито таємно	Відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки	до 10–20 років
Таємно	Дані про відомчі рішення чи операції	до 5–10 років

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 № 3855-ХІІ.
2. Конституція України: Офіційний текст. – К.: Відомості Верховної Ради України, 1996.
3. Біла книга Служби безпеки України. – К.: СБУ, 2020.
4. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Офіційний сайт: <https://cip.gov.ua>
5. NATO Security Policy and Directives. – Brussels: NATO HQ, 2016.
6. Ковальчук В. О. Охорона державної таємниці в системі національної безпеки України. – К.: Наукова думка, 2019.
7. Національна стратегія безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020.